

Sygn. akt III U 191/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 września 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Danuta Poniatowska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 sierpnia 2019r. w Suwałkach

sprawy **A. D. (1)**

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń i wysokość świadczenia

w związku z odwołaniem A. D. (1)

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 22 listopada 2018r. znak (...)

i z dnia 26 listopada 2018r. oraz z dnia 5 grudnia 2018 r. znak (...)

1. oddala odwołanie od wszystkich decyzji;

2. przyznaje radcy prawnemu W. M. prowadzącemu Kancelarię Radcy Prawnego w S. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Suwałkach kwotę 90 (dziewięćdziesiąt) złotych, powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem wynagrodzenia dla pełnomocnika ustanowionego A. D. (1) z urzędu.

Sygn. akt III U 191/19

UZASADNIENIE

Decyzją z 22.11.2018 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 2336 ze zm.) i ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) wstrzymał wypłatę części uzupełniającej renty przysługującej A. D. (1) od 1.11.2018 r., z uwagi na wyłączenie żony z ubezpieczenia społecznego rolników. Od 1.11.2018 r. wysokość świadczenia ustalił na (...)zł miesięcznie.

Decyzją z 26.11.2018 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 2336 ze zm.) i ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) ustalił nadpłatę renty

rolniczej przysługującej A. D. (1) od 1.12.2017r. do 31.10.2018 r. w wysokości (...)zł. i wezwał do zwrotu nienależnie pobranej kwoty.

Decyzją z 5.12.2018 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 2336 ze zm.) i ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) podjął wypłatę części uzupełniającej renty przysługującej A. D. (1) od 1.11.2018 r. Od 1.11.2018 r. wysokość świadczenia ustalił na kwotę (...)zł miesięcznie, po potrąceniu (...)zł. miesięcznie z tytułu nienależnie pobranych świadczeń. Z tego tytułu potrącił też kwotę (...) zł., tj. świadczenie należne za listopad 2018 r., po podjęciu wypłaty części uzupełniającej renty.

Odwołanie od tych decyzji złożył A. D. (1), nie zgadzając się z żądaniem zwrotu pobranych świadczeń. Podniósł, że organ rentowy posiadał informację o przyznaniu żonie B. D. prawa do emerytury z ZUS, a mimo to nadal wypłacał mu pełne świadczenie. Gdyby był pouczony o braku prawa do części uzupełniającej renty, wcześniej zawarłby umowę dzierżawy gruntów, które stanowią jego własność.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podtrzymał podstawy skarżonej decyzji.

Sąd ustalił, co następuje:

A. D. (1) (ur. (...)) od 1.09.2010 r. jest uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy (decyzja z 17.11.2010 r.- k.51 akt rentowych), początkowo okresowej, a od 1.07.2016 r. bezterminowo (decyzja z 24.06.2016 r.- k.200-202 akt rentowych). Decyzja z 24.06.2016 r., jak też wcześniejsze decyzje, zawiera pouczenia dotyczące zasad zawieszania lub zmniejszania wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej lub renty rolniczej oraz zobowiązanie do powiadomienia o okolicznościach powodujących ich zawieszenie, z wyszczególnieniem tych okoliczności.

A. D. (1) wspólnie z żoną B. D. są właścicielami gospodarstwa rolnego – niezabudowanej działki rolnej o powierzchni ok. 3 ha, powierzchni użytkowej ok. 2 ha, położonego we wsi S., gmina P. (odpis notarialnej umowy sprzedaży – k.13-15 akt rentowych). Małżonkowie D. zamieszkują w S.. Faktycznie posiadana nieruchomości to grunty w większości IV-V klasy, użytkowane w ten sposób, że na zlecenie odwołującego, jego sąsiedzi nieodpłatnie kosili trawę, którą zabierali na własne potrzeby. Wymóg utrzymania nieruchomości we właściwym stanie (koszenie i zapobieganie zarastaniu krzakami i drzewami) wynikał z decyzji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w sprawie przyznania płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami czy też innych dotyczących płatności bezpośrednich dla gospodarstw rolnych. A. D. (1) przez wiele lat składał wnioski o takie płatności, deklarując, że jest rolnikiem aktywnym zawodowo i otrzymywał tzw. dopłaty unijne dla rolników (dwie decyzje z 2018 r. k.48-50). W 2018 r. otrzymał też odszkodowanie z powodu suszy, która dotknęła jego gospodarstwo.

A. D. (1) nie prowadził innej działalności rolniczej, nie był posiadaczem innych gruntów, nie posiadał żadnych budynków gospodarczych, nie hodował bydła ani trzody chlewnej. Działka rolna położona we wsi S. stanowiła tytuł do podlegania rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jego i jego żony B. D. (decyzja 10.01.2013 r. przyznająca A. D. (1) wypłatę renty uzupełniającej w 100 % od 1.01.2013 r. w związku z prowadzeniem działalności rolniczej z małżonkiem podlegającym ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy – k. 107 akt rentowych).

Decyzją z 10.11.2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał B. D. prawo do emerytury, poczynając od 1.10.2017 r. O fakcie tym została powiadomiona KRUS, co skutkowało wydaniem 6.12.2017 r. decyzji o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników - B. D. od 11.11.2017 r. (decyzja k.211 akt rentowych). Wydanie tej decyzji poprzedziło postępowanie w sprawie wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników B. D. (k.210 akt rentowych), w trakcie którego ustalono, że małżonek A. D. (1) pobiera rentę rolniczą. Informacja ta nie spowodowała wstrzymania wypłaty części uzupełniającej renty A. D. (1). Decyzję w tym przedmiocie wydano dopiero 22.11.2018 r. Po otrzymaniu tej decyzji, A. D. (1) i B. D. 27.11.2018 r. zawarli z D. P. umowę dzierżawy stanowiącego ich własność gospodarstwa rolnego na okres 10 lat. Następnie umowę tę zarejestrowali w Starostwie Powiatowym w S. i przedłożyli w (...)KRUS w A.

(k.221-222 akt rentowych), co skutkowało wydaniem 5.12.2018 r. decyzji o podjęciu wypłaty części uzupełniającej renty A. D. (1), poczynając od 1.11.2018 r.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wypłata renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli rencista prowadzi działalność rolniczą. Uznaje się, że rencista lub emeryt zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając:

1. gruntów wydierzawionych na podstawie pisemnej umowy zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie nie będącej:

a) małżonkiem emeryta lub rencisty,

b) jego zstępnym lub pasierbem,

c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,

d) małżonkiem osoby, o której mowa w lit. b lub c,

2. gruntów trwale wyłączonych z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisów, w tym zalesionych gruntów rolnych,

3. gruntów i działów specjalnych należących do małżonka, z którym emeryt lub rencista zawarł związek małżeński po ustaleniu prawa do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia,

4. własności (udziału we współwłasności) nie ustalonej odpowiednimi dokumentami urzędowymi, jeżeli grunty będące przedmiotem tej własności (współwłasności) nie znajdują się w posiadaniu rolnika lub jego małżonka.

W myśl art. 28 ust.11 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w przypadku, gdy rencista prowadzi działalność rolniczą z małżonkiem podlegającym ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy, wypłata nie ulega zawieszeniu. Przepis ten stanowi wyjątek od zasady zawieszenia części uzupełniającej świadczenia w przypadku, gdy emeryt/rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej. W myśl bowiem z art. 28 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wypłata emerytury rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli emeryt prowadzi działalność rolniczą, przy czym zgodnie z ustępem 4. powyższego przepisu uznaje się, że emeryt zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego.

W sprawie nie ulegało wątpliwości, że z chwilą nabycia przez B. D.prawa do emerytury powszechnej z ZUS i w konsekwencji stwierdzenia, że nie podlega ona już ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, odpadała przesłanka do stosowania art. 28 ust. 11 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sam fakt ustania ubezpieczenia społecznego rolników żony rencisty nie oznacza jednak automatycznie, że wypłaconemu odwołującemu się w spornym okresie część uzupełniająca renty była przez niego pobrana nienależnie. Zatem aby stwierdzić, czy odwołujący się nienależnie pobrał część uzupełniająca renty po tym, jak wobec jego małżonki ustało ubezpieczenie społeczne rolników, należało ustalić, czy po ustaniu tego ubezpieczenia prowadził on jakąkolwiek działalność rolniczą.

W myśl art. 6 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ilekroć w ustawie jest mowa o działalności rolniczej – rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej. Interpretacji powołanego przepisu art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dokonał Sąd Najwyższy w uchwale z 06.05.2004 r. sygn. II UZP 5/06, wyjaśniając, że wypłata części uzupełniającej

świadczenia rolnika, który będąc właścicielem gospodarstwa rolnego faktycznie nie prowadzi w nim działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu rolników, nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 28 ust. 1 i 3 w związku z ust. 4. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że współcześnie rolnik uzyskuje prawo do świadczeń bez konieczności wyzbycia się gospodarstwa rolnego. Z kolei definicja gospodarstwa rolnego nie zawiera żadnego elementu rzeczowego, a określenie rolnika ogranicza się wyłącznie do opisu wykonywanej działalności (przez gospodarstwo rolne rozumie się każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej - art. 6 pkt 4 ustawy). Nadto Sąd Najwyższy wskazał, że skoro rolnik uzyskuje prawo do świadczeń nie dlatego, że wyzbył się własności lub posiadania gospodarstwa, lecz dlatego, że z powodu wieku lub stanu zdrowia utracił zdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, czyli możliwość jego prowadzenia, to wypłata świadczeń rolniczych nie może kolidować wyłącznie z utrzymywaniem się statusu ubezpieczonego rolnika, wynikającego z prowadzenia przez niego gospodarstwa. Sąd Najwyższy dalej wywiódł, że porównanie ustępów 1 i 4 art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie może polegać na zestawianiu pojęcia "prowadzenie (kontynuowanie) działalności zarobkowej" z pojęciem "własności lub posiadania gruntu", gdyż są to pojęcia nieprzystawalne (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 30.08.2001 r. sygn. III ZP 11/01. Nadając im sens użyteczny dla rozpatrywanego zagadnienia, Sąd zważył, że właśnie z ich niespójności wynika wniosek, iż zawieszenie wypłaty świadczeń nie dotyczy osoby jedynie posiadającej majątek nieruchomy w postaci gospodarstwa rolnego, lecz tylko takiej, która gospodarstwo rolne prowadzi.

Powyższą interpretację artykułu 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, utrwaloną już w orzecznictwie sądowym, Sąd Okręgowy w całości podziela. Ustalenia Sądu pokazują jednak, że działalność rolnicza małżonków D. była taka sama przed przyznaniem B. D. prawa do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeń, jak i po uzyskaniu tego prawa. Polegała ona głównie na zlecaniu rolnikom – sąsiadom koszenia trawy i utrzymywania należytego porządku na gospodarstwie rolnym, stanowiącym ich własność oraz sprawdzanie właściwego stanu działki w czasie wizyt, które miały miejsce 2-3 razy w roku. Dochód z tej działalności sprowadzał się właściwie do pobierania tzw. dopłat unijnych dla rolników, o które wnioski małżonkowie składali do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, deklarując, że A. D. (2) jest rolnikiem aktywnym zawodowo. Ostatnio takie dopłaty A. D. (1) otrzymywał także w 2018 r. (dwie decyzje z 2018 r. k.48-50).

Zarówno odwołujący się, jak i jego małżonka, a także przesłuchany w sprawie świadek W. Ż., od którego małżonkowie zakupili stanowiącą gospodarstwo rolne działkę (k.44-45), zgodnie twierdzili, że na posiadanym gospodarstwie rolnym nie prowadzili żadnej działalności rolniczej. W ocenie Sądu twierdzenia te stanowią o ich niekonsekwencji, gdyż ta sama działalność, której rzekomo od 1.12.2017 r. do 31.10.2018 r. odwołujący się nie prowadził, była tytułem do podlegania rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jego i jego żony przez wiele lat. Gdyby konsekwentnie przyjmować, że w spornym okresie działalność rolnicza nie była prowadzona, należałoby też uznać, że wcześniej nie było tytułu do podlegania ubezpieczeniu rolniczemu i wyłączyć małżonków D. z tego ubezpieczenia z datą wsteczną ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Odnosząc się do kwestii niezawiadomienia organu rentowego przez odwołującego się o nabyciu emerytury z ZUS przez jego żonę, należy wskazać, że był on pouczony o obowiązku stosownego zawiadomienia. Obowiązek ten wykonała B. D. i organ rentowy wyłączył ją z ubezpieczenia społecznego rolników. Nie przekazał jednak tej informacji komórce realizującej wypłatę świadczenia A. D. (1). Fakt niezawiadomienia organu rentowego przez samego A. D. (1), nie wpływa jednak na ustalenia Sądu i jego zobowiązanie do zwrotu świadczenia.

Stosownie do treści art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), który stosuje się na podstawie art. 52 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W myśl ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się;

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub przez osobę pobierającą świadczenia w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania,

2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie organ rentowy prawidłowo uznał, że w przypadku odwołującego się zachodzą podstawy do zawieszenia wypłaty części uzupełniającej renty w 100%, a następnie żądania zwrotu pobranej przez niego części uzupełniającej renty za okres od 1.12.2017 r. do 31.10.2018 r. w wysokości 8.878,12 zł. Zgodnie z art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.) w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata. Z przepisu tego wynika, że fakt zawiadomienia, bądź niezawiadomienia organu rentowego o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty ma wpływ jedynie na to, za jaki okres można żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. W niniejszej sprawie okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy, tak więc żądana należność jest wyliczona prawidłowo.

Z tych względów należało uznać, iż zaskarżone decyzje były prawidłowe i dlatego Sąd orzekł w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

O wynagrodzeniu pełnomocnika ustanowionego A. D. (1) z urzędu orzeczono zgodnie z § 15 ust. 2 w zw. z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1715 ze zm.).